

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра української літератури

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ ДІАСПОРНОЇ МЕМУАРНОЇ
ПРОЗИ II ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ**

Студентки 2 курсу МУУЗ групи
Освітньої програми Середня освіта. Українська мова і
література
Спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра
Яроцької Ірини Олександрівни

Науковий керівник Поляруш Н. С.,
кандидат філологічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. МЕМУАРНА ЛІТЕРАТУРА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНИЙ АСПЕКТИ	8
1.1. Теоретико-методологічні підходи до вивчення мемуарної прози	8
1.2. Ідейно-тематичні домінанти та спрямованість діаспорної спогадової літератури другої половини ХХ століття	17
1.3. Феномен пам'яті у художній парадигмі української діаспорної мемуарної прози.....	27
РОЗДІЛ II. СТРУКТУРНІ ТА ЗМІСТОВІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕМУАРНОЇ ДІАСПОРНОЇ ПРОЗИ	40
2.1. Поетика простору і часу у спогадовій літературі	40
2.2. Майстерність відтворення трагічного в українській діаспорній мемуаристиці	48
2.3. Сміхова культура як естетико-художній спосіб відображення дійсності.....	57
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Упродовж ХХ століття помітним стало філософсько-літературне переосмислення буттєвих основ людини, її морально-етичних та духовних основ, а також переорієнтація щодо перегляду ролі окремої особи в суспільстві, зокрема, та її місця у світі загалом. У II половині ХХ століття утверджується в літературі філософія екзистенціалізму, жанри інтелектуальної прози, письменники використовують художні прийоми від театру абсурду, сюрреалізму до постмодернізму.

Для творчості письменників української діаспори Лесі Богуславець, О. Гай-Головка, Анатолія Гака, В. Вовк, І. Кошелівця, М. Лазорського, Д. Нитченка, Л. Палій, А. Франко-Ключко стало прикметним переосмислення буття людини у світі абсурду, постійної боротьби за виживання, боротьби добра зі злом, апелювання до духовного вдосконалення особистості, її духовних сил. Імена діаспорних письменників стали відомі читачам сучасної України після проголошення незалежності. До того часу їхня творчість перебувала на периферії національного літературного процесу: художній доробок митців практично не осмислила критика, а переважна частина творів, насамперед спогадового характеру, донині чекає на дослідників. Різноманітності розмаїттю художньо-документального світу письменників української діаспори присвятили літературознавчі розвідки Г. Костюк, Ю. Шевельов, О. Мишанич, М. Слабошпицький, В. Мацько, Д. Чуб (Нитченко), С. Крижанівський, М. Павлишин та ін.

Окремим етапам розвитку української мемуарної прози присвячено наукові праці Т. Гажі (українська літературна мемуаристика другої половини ХХ ст.), О. Галича (українська літературна мемуаристика ХХ – початку ХХІ ст.), Н. Колошук (українська табірна проза ХХ ст.), Г. Маслюченко (художні мемуари й автобіографічна повість 90-х років ХХ ст.), В. Пустовіт (українська мемуаристика ХІХ ст.), С. Сіверської (автобіографічна проза кінця ХХ – початку ХХІ ст.), О. Скаріної (українська мемуаристика кінця ХХ – початку ХХІ ст.), Т. Черкашиної (мемуарно-автобіографічна проза ХХ століття: українська візія). Заслуговує уваги дослідження М. Федунь, яка звернулася до комплексного

вивчення мемуарної літератури Галичини кінця XIX – першої половини XX ст. Окремі літературознавчі студії зорієнтовані на системний аналіз мемуарного спадку У. Самчука (А. Цяпа, М. Цехмейструк), Д. Гуменної (В. Родигіна, Т. Швець), Н. Суровцової (Л. Якименко), Г. Костюка (Н. Баштова, Н. Сопельник).

Новий науковий підхід простежується у працях І. Старовойтенко, А. Цяпи, Т. Черкашиної, О. Рарицького. Кінець XX століття відзначається пильною увагою дослідників до нефікційної літератури, її жанрової палітри. Помітними стають біографічно-мемуарні студії О. Галича, В. Мельника, Р. Лубківського, присвячені питанням національного пафосу, специфіки інтимного та суспільного, синтезу взаємодії історичних фактів та художнього домислу у творенні конкретного образу в спогадовій літературі.

На часі наукове осмислення поетики української діаспорної мемуарно-автобіографічної прози. Як відомо, окремі спогадові твори, які вийшли друком невеликими накладками протягом минулого століття за кордоном, досі є невідомими широкому загалу читачів (зокрема Анатолія Гака, А. Франко-Ключко, Лесі Богуславець, Д. Нитченка), деякі досі недруковані (щоденники О. Гай-Головка, Д. Гуменної).

Отже, проблема повернення і до літературного життя, і до наукового обігу діаспорної літератури нон-фікшн є актуальною. Літературознавче дослідження доробку митців покликане поглибити уявлення про поетику діаспорного письменства, і повернення до літературного процесу імен і творів. Це не лише збагатить його, але й відкриє простір уявленню про національну літературу як цілісну і повну.

Мета дослідження – визначити особливості поетики у мемуарній українській прозі діаспори другої половини XX століття.

Досягнення мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

- 1) узагальнити сучасні теоретико-методологічні підходи в дослідженні жанру літератури факту;
- 2) визначити ідейно-тематичні виміри діаспорної мемуарної прози;
- 3) проаналізувати феномен пам’яті у творчості діаспорних письменників;

4) охарактеризувати поетику простору і часу у спогадовій літературі означеного періоду;

5) з'ясувати майстерність письменників у відтворенні трагічного і комічного, способи їхнього вираження;

6) обґрунтувати внесок діаспорних письменників у розвиток української спогадової літератури.

Об'єктом дослідження є мемуарно-автобіографічні твори письменників української діаспори: О. Гай-Головко «Смертельною дорогою: спогади», Анатоль Гак (Іван Антипенко) «Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку», Анатоль Галан (Анатолій Калиновський) «Будні советського журналіста», Є. Загачевський «Львівська братія», В. Королів-Старий «Згадки про мою смерть», І. Косач-Борисова «Із минулого і пережитого», Г. Костюк «Зустрічі і прощання», В. Куліш «Слово про будинок «Слово», Ю. Лавріненко «Чорна пурга», О. Пащенко «Матеріали до життєпису», Ю. Русова «На Північ», К. Туркало «Спогади», В. Франко «Спомини», В. Чапленко «Кому повім печаль мою?», «Його таємниця», Є. Щербаківська «Мої спогади про Миколу Лисенка», Яр Славутич «Козак і Амазонка», збірник «Спогади про Модеста Левицького» (передмова Ю. Луцика-Мулика).

Предмет дослідження – особливості поетики української діаспорної мемуарної прози другої половини ХХ століття у площині сюжету, композиції, простору і часу, образної системи.

Для реалізації мети та виконання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *біографічний метод* – для осмислення поетики спогадової літератури у її зв'язку з біографією письменника, середовищем, соціальними та художніми ідеями, епохою, в якій жив і творчо працював автор мемуарів; *філологічний метод* сприяв детальному вивченню тексту, його теоретичному обґрунтуванню, описові, узагальненню простудійованого матеріалу та його концептуалізації; *типологічний метод* передбачає виявлення і зіставлення домінантних образотворчих, поетикальних та лейтмотивних засобів зі схожими засобами та прийомами в українських та зарубіжних письменників, культурологів, філософів й психологів; *антропологічний підхід* та

елементи психоаналізу, рецептивної естетики уможливили розширити спектр наукових пошуків, посприяли з'ясуванню психології автора, його внутрішнього світу, читацького сприйняття документалістики, виявленню особливостей поетики мемуарної прози письменників української діаспори другої половини ХХ століття. У дослідженні також використано методику концептуального аналізу для розкриття ключових понять, метаобразів нефікційної прози, виявлення у ній специфіки національної концептосфери на основі засобів мовної об'єктивації концептів.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали теоретико й історико-літературні, культурологічні, філософські праці українських та зарубіжних науковців: О. Галича, Л. Гараніна, Р. Гром'яка, Д. Дюришина, Е. Еріксона, Б. Іванюка, Н. Копистянської, Г. Костюка, С. Михиди, Я. Нагорного, М. Наєнка, Д. Наливайка, Л. Тарнашинської, М. Ткачука, Ю. Шевельова. Теоретичний феномен поетики, обґрунтування зародження його появи та розвитку в українському та зарубіжному літературознавстві висвітлено у працях І. Арнольд, А. Ассман, М. Бахтіна, Ф. Бацевича, А. Бергсона, Н. Бернадської, В. Бехтерева, Т. Бовсунівської, Ю. Борева, Д. Вілфріда, Ж. Женетта, Ф. Ізера, Ю. Крістевої, С. Михиди. Проблему жанрово-стильової специфіки прози nonfiction розглядали сучасні літературознавці А. Ільків, Є. Кирилова, С. Кіраль, Ю. Ковалів, Г. Мазоха, О. Матвєєва, В. Мацько, М. Медарич, С. Підопригора, Ю. Подлубнова, В. Пустовіт, О. Рарицький, А. Цяпа, Т. Черкашина, Т. Швець та інші.

Наукова новизна роботи полягає у спробі системного аналізу нефікційної прози (мемуарів, щоденників) О. Воропая, О. Гай-Головка, Анатолія Гака, Анатолія Галана, Д. Гуменної, І. Косач-Борисової, Г. Костюка, Ю. Лавріненка, В. Чапленка, Ю. Шереха, Яра Славутича в українському літературознавстві виокремити й схарактеризувати такі основні складові їх поетики.

Теоретичне та практичне значення магістерської роботи. Основні положення магістерської роботи істотно розширюють уявлення про художній світ нефікційної прози українських діаспорних письменників другої половини ХХ століття, їхнє місце в контексті сучасної української літератури.

Вони можуть бути використані при читанні курсів лекцій з теорії та історії літератури, спецкурсів з історії української літератури ХХ ст., під час написання курсових, дипломних робіт, навчальних посібників з історії української літератури, при проведенні факультативних занять і в позаурочній роботі зі студентами.

Апробація роботи. Результати магістерської роботи обговорено на засіданнях кафедри української літератури. Окремі аспекти роботи оприлюднювалися у формі доповідей на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня.

Публікації. Проблематику, теоретичні та практичні результати магістерського дослідження викладено у двох одноосібних статтях: «Феномен мемуарної літератури» (Збірник наукових праць студентів і магістрантів «Філологічні студії» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Випуск 18, 2020 р.), «Ідейно-тематичні виміри спогадової прози Яра Славутича» (Збірник наукових статей «Літературознавчі студії» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Випуск 14, 2020 р.).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел (98 позицій). Загальний обсяг роботи складає 77 сторінок, обсяг основного тексту становить 69 сторінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артимів В. Чуєш, сурми грають. У Похідній групі – до берегів Дніпра (спогади з Другої світової війни). Нью-Йорк, 1982. 64 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології: навчальний посібник. Київ : Академія, 2006. 247 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
4. Баштова Н. Юрій Шевельов і Григорій Костюк: «...На старості літ починаємо листуватися...». *Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ: ВД «Стилос», 2010. Т. 5. С. 352–500.
5. Бехтерев В. Внушение и его роль в общественной жизни. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 256 с.
6. Борев Ю. Б. Комическое или о том, как смех казнит несовершенство мира, очищает и обновляет человека и утверждает радость бытия. Москва : Искусство, 1970. 269 с.
7. Борев Ю. Б. Эстетика. 4-е изд., доп. Москва: Политиздат, 1988. 496 с.
8. Бурачинська Лідія. Філологічні науки в рамках наукового товариства імені Шевченка. *Записки наукового товариства імені Шевченка* : доповіді ювілейного конгресу для відзначення сторіччя НТШ. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1973. Т. CLXXXVII. С. 27–47.
9. Варавва О. Олекса Петрович Варавва-Кобець – людина. *Жива вода*. 1993, липень. С. 4.
10. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України / Щоденники Докії Гуменної. Ф. 234. Оп. 1. 111 арк.
11. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України / Щоденники Докії Гуменної. Ф. 234. Оп. 6. 104 арк.
12. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України / Щоденники Докії Гуменної. Ф. 234. Оп. 14. 126 арк.

13. Воропай Олекса. В дорозі на Захід: щоденник утікача. Лондон: Українська видавнича спілка, 1970. 281 с.
14. Гай-Головка Олекса. Смертельною дорогою: спогади. Вінніпег : видавнича спілка Тризуб, 1983. Т. 2. 206 с.
15. Галич О. А. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2001. 246 с.
16. Галич Олександр. Мемуари: масова чи елітарна література? *Актуальні проблеми слов'янської філології* / Ред. В. Зарва. Ніжин, 2007. С. 191–196.
17. Галич О. А. Термінологія сучасної документалістики // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2006. Вип. 26. С. 47–49.
18. Гаранин Л. Я. Мемуарный жанр советской литературы. Минск, 1986. 223 с.
19. Гром'як Роман. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. Тернопіль: Джура, 2007. 368 с.
20. Гуменна Докія. Дар Евдотеї. Іспит пам'яті: Книга перша. Жар і крига: Книга друга. Київ: Дніпро 2004. 520 с.
21. Дорошенко М. Українська трагедія. Нью-Йорк, 1980. 228 с.
22. Друга світова війна для України: нове осмислення. URL : http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/05/150506_ukraine_ww2_az
23. Эриксон Э. Идентичность : юность и кризис / общ. ред. и предисл. А. В. Толстых. Москва: Прогресс, 1996. 344 с.
24. Загачевський Є. Львівська братія. Торонто : Видання Братства кол. Вояків 1-ї Української Дивізії УНА, 1962. 200 с.
25. Іванюк Б. П. Жанрологічний словник : лірика. Чернівці : Рута, 2001. 92 с.
26. Ільків А. В. Інтимний дискурс письменницького епістолярію другої половини ХІХ – початку ХХ століть: дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2016. 410 с.

27. Кардашук О. В. Семантичне поле простору як фрагмент мовної картини світу. *Наукові праці. Серія : Філологія. Мовознавство*. Т. 98. Вип. 85. Кіровоград, 2009. С. 35–38.

28. Кардашук О. В. Семантичне поле простору: статус, структура, внутрішні зв'язки : автор. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 1998. 18 с.

29. Категорія «трагічне»: історія становлення. Діалектика трагічного і героїчного. URL : http://pidruchniki.com/11510409/etika_ta_estetika/kategoriya

30. Кіраль С. С. Листування Андрія Ніковського з Михайлом Комаровим. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Літературознавство*. 2012. № 35. С. 28–45.

31. Кіраль С. С. Трохим Зіньківський і Михайло Драгоманов: до історії полеміки 90-х рр. XIX ст. про українську мову, літературу та національну ідею. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Літературознавство*. 2016. № 45. С. 3–20.

32. Книш Зіновій. В сутінках зради: убивство Тадеуша Голуфка на тлі зради Романа Барановського. Торонто: Срібна сурма, 1975. 660 с.

33. Ковалів Ю. І. Жанрово-стильові модифікації в українській літературі : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. 191 с.

34. Колесник О. С. Художня інтерпретація фактів зовнішнього досвіду. *Культура і сучасність*. 2014. № 2. С. 20–24.

35. Косач-Борисова І. Із минулого і пережитого. *Наше життя*. 1971. №9. С. 36–40.

36. Костюк Г. О. Зустрічі і прощання : [спогади, книга перша]. Едмонтон: Канадський інститут українських студій. Альбертський університет, 1987. 743 с.

37. Костюк Г. О. Зустрічі і прощання : [спогади: книга друга]. Едмонтон; Торонто: Канадський інс-т українських студій, 1998. 609 с.

38. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: монографія. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
39. Кошелівець Іван. Розмови в дорозі до себе. Б.м.в: Сучасність, 1985, 497 с.
40. Краткий психологический словарь / ред. сост. Л. А. Карпенко. Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. 512 с.
41. Кузьмич О. Я. Мовні засоби творення комічного в українській прозі кінця ХХ століття – початку ХХІ століття : дис. ... канд філол. наук: 10.02.01 / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2015. 220 арк.
42. Куліш В. Слово про будинок «Слово»: Спогади. Торонто : Гомін України, 1966. 68 с.
43. Кульчицький С. Демографічні втрати України. *Енциклопедія Сучасної України*. 2007. Т. 7. С. 341–343.
44. Кьеркегор С. Страх и трепет. Москва : Республика, 1993. 383 с.
45. Лавріненко Ю. Чорна пурга. Б. м. : Видавництво «Сучасність», 1985. 194 с.
46. Листи Григорія Костюка до Віталія Мацька. *Слово і Час*. 2002. №10. С. 10–12.
47. Личковах В. А. Некласична естетика в культурному просторі ХХ – початку ХХІ століть : монографія. Київ : НАКККіМ, 2011. 224 с.
48. Літературознавчий словник-довідник / За ред Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 752 с.
49. Мак Ольга. З часів єжовщини. Мюнхен: Українське видавництво, 1954. 309 с.
50. Матвєєва Ольга. Жанрова специфіка літературного щоденника *Літературознавчі обрії : Праці молодих учених*. Київ: Інст-т літ-ри імені Т. Г. Шевченка НАН України, 2010. Вип. 17. С. 41–47.
51. Мацько В. П. Творчий феномен Нью-Йоркської групи: свобода, екзистенція, сюрреалізм, експеримент текстотворення. *Філологічний дискурс* :

зб. наук. праць / гол. ред. В. П. Мацько. Хмельницький : ХГПА, 2017. Вип. 6. С. 56–67.

52. Мацько В. П. Епістолярний материк. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2018. 446 с.

53. Морозова Є. Ф. Документальна література. *Українська літературна енциклопедія*. Київ : Укр. рад. енцикл., 1990. Т. 2. 576 с.

54. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: Теорії, дискурси, рефлексії. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.

55. Нагорний Я. В. Жанрово-стильові аспекти творчості Павла Богацького : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2015. 190 с.

56. Наєнко М. К. Інтим письменницької праці: 3 лекцій про специфіку літературної творчості. Київ : Педагогічна преса, 2003. 280 с.

57. Наливайко Д. С. Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі ХІХ століття. *Індивідуальні стилі українських письменників кінця ХІХ – початку ХХ ст.* : зб. наук. праць. Київ : Наукова думка, 1987. С. 3–43.

58. Нитченко Д. Листи письменників : збірник другий. Мельборн-Ніжин : б.в., 1998. 268 с.

59. Нитченко Дмитро. Листи письменників. *Березіль*. 1993. №7–8. С. 19–85.

60. Онищенко О. І. Поетика мемуарної прози письменників української діаспори другої половини ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 – українська література / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2019. 204 с.

61. Оруел Георг. Колгосп тварин / 3 англ. мови переклав Іван Чернятинський. Мюнхен: Прометей, 1947. 91 с.

62. Павлишин Марко. Живий Дмитро Нитченко. *Нитченко Дмитро. Від Зінькова до Мельбурну: із Хроніки мого життя*. Мельбурн: Байда, 1990. С. 7–12.

63. Підпригора С. Концепт пам'яті в мультимедійному проєкті «АмнезіЯ» *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені*

В. О. Сухомлинського. *Філологічні науки (літературознавство)*. № 1 (19), квітень 2017. С. 170–176.

64. Подлубнова Ю. Жанр і метажанр: проблеми поділу. URL : <http://www.netslova.ru/podlubnova/meta.html>

65. Покальчук Ю. Магічний світ Хуліо Кортасара: Про творчість аргентинського письменника. *Всесвіт*. 1981. № 6. С. 94–95.

66. Рарицький О. А. Художньо-документальна проза як метажанр: проблема рецепції та інтерпретації, особливості вияву й функціонування. *Слово і час*. 2014. № 11. С. 37–48.

67. Рарицький О. А. Художньо-документальна проза українських шістдесятників: жанрова специфіка і поетика : дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01; 10.01.06. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 412 с.

68. Рикер П. Память, История, Забвение. / Пер. с франц. Москва : Издательство гуманитарной литературы, 2004. 728 с.

69. Розсекречена пам'ять : голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ–НКВД. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 604 с.

70. Русов Ю. На Північ: подорожні записки. Торонто, 1955. 48 с.

71. Сергій Кримський. «За межею щастя і нещастя». URL : https://dt.ua/SOCIETY/za_mezheyu_schastya_i_neschastya.html

72. Слово. Знак. Дискурс: антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доповн. Львів : Літопис, 2001. 832 с.

73. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании русской языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира* / отв. ред. Б. А. Серебрянников. Москва : Наука, 1988. С. 173–204.

74. Трагічне як одна з основних категорій естетики. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10750>

75. Туркало К. Спогади. Нью-Йорк, 1978. 144 с.

76. Туркало К. Спілка Визволення України. *Українські вісті*. 1976. 6–7 серпня.
77. Угрин І. Особливі дії в мальовничій Галичині. Нью-Йорк; Торонто, 1980. 123 с.
78. Фізер І. Інтерв'ю з членами Нью-Йоркської групи. *Нью-Йоркська група: Антологія поезії, прози та есеїстики* / упоряд. Марія Ревакович і Василь Габор. Львів : Піраміда, 2012. С. 44–67.
79. Фромм Э. Забытый язык. Введение в науку понимания снов, сказок и мифов. *Душа человека*. Москва : Республика, 1992. С. 179–299.
80. Харченко А. Щоденник В'ячеслава Медведя в силовому полі українського модернізму. *Слово і час*. 2006. № 7. С. 44–48.
81. ЦДАМЛІМ України. Ф.1352. Оп.1. Спр.225. Арк.1–12.
82. ЦДАМЛІМ України. Ф. 39. Оп. 1.Спр.13. Арк. 1–55.
83. ЦДАМЛІМ України. Ф. 39. Оп. 1..Спр.1. Арк. 1–95.
84. Цяпа А. Автобіографія як проекція творця та національно-культурні традиції (Улас Самчук, Еліас Канетті) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.05 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2006. 20 с.
85. Чапленко Василь. Кому повім печаль мою? : спогади. Маттаван, 1988. 88 с.
86. Чапленко Василь. Його таємниця. Нью-Йорк, 1976. 126 с.
87. Чарторийський М. Проща до святих місць. Нью-Йорк: Howerla, 1975. 224 с.
88. Черкашина Т. Українська мемуарно-автобіографічна проза ХХ ст.: жанрова, структурна та ідейно-художня еволюція : автореф. дис ... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2015. 36 с.
89. Чубай М. Рейд організаторів ОУН від Попраду по Чорне море (із записника ройового) Мюнхен, 1952. 65 с.
90. Швець Н. С. Морально-етична проблематика у творчості Олекси Гай-Головка : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2015. 191 с.

91. Швець Т. В. Щоденник Докії Гуменної: типологія жанру, історико-літературний контекст : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 208 с.

92. Щербаківська Євгенія. Мої спогади про Миколу Лисенка. *Нові дні*. 1957. Ч.93. С.7–12.

93. Щоденники Докії Гуменної. *Відділ рукописних фондів і текстології* Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України. Ф.234. Оп.2. Од.зб.14. 110 арк.

94. Щоденники Докії Гуменної. *Відділ рукописних фондів і текстології* Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України. Ф. 234. Оп. 6. 104 арк.

95. Юнг К. Г. Исследование феноменологии самости. Киев : Рефл-бук: Ваклер, 1997. 336 с.

96. Яковенко С. Романтики, естети, ніцшеанці. Українська та польська літературна критика раннього модернізму. Київ : Критика, 2006. 296 с.

97. Яр Славутич. Козак і Амазонка (З подорожі по Південній Америці). Едмонтон : Славута, 1973. 16 с.

98. Яусс Г.-Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика: фрагменти. *Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. Марії Зубрицької; 2-ге вид., доповнене*. Львів : Літопис, 2001. С. 368–401.